

Aute, moto un gesùnthait

Berda hatt an diesel, häützotage, hatt bintsche zo lacha. Di statt vo Poatzan, sidar in earstn vo höbiat, hatt gespèrrt soine beng vor di diesel èuro 3, un in di djardar boda khemmen bartnda dràkhemmen di èuro 4 un èuro 5 o. Ka Tria saibar nonet asó bait, ma da o hattma sa vietàrt di diesel èuro 1 un èuro 2. Sichar, dar letz air in di statn iz a groazar problèma boda schedeget di gesùnthait von laüt bodada lem. Vor ditza iz djüst schupfan di laüt zo nütza mindar in auto un mearar di koriàra odar 'z rat

odar zo giana mearar zo vuaz. Ma berda lebet atz Lusérn boazt ke gian alle tage z'arbata in di statt pittar koriàra iz nèt hèrta dèstar, un zèrte vert iz eppaz boda pròpio nèt geat. Nèt alle hãm sovl gèlt zo maganen khoavan an naüng auto un asó, vietàrante di diesel, schedegetma daz meararste di famildje un di laüt boda lem atti pèrng un hãm sa genümma problème. Un baz khön vo alln in motórredar boda, von lãngez fin ka herbest, pasàrn hintar un vür tage un nacht durch ünsarne lentar, geschozst azpi khugln vo sklopp, machante a gerümbla boda darbékht di toatn in vraithof? Ma boazt ke di meararstn vo disan motórdrar khemmen "hergerichtet" zo macha no mearar rumór: "tuning" khöttma in ta' vo häüt, un iz eppaz gãntz legãlegez boda aniaglana bèrkstatt macht vor gèlt. Ma boazt però o, un di studjös höarn nèt au zo gedenkhasaz, ke nèt lai dar letz air, ma dar rumór o mage machan darkrànkhan. In di lentar vo dar ünsarn hoachebene di meararstn häüsar soin augemacht nã in stradù un di laüt bodada lem mochan auzhaltan disan rumór alle tage, meararne mánat atz djar. Ma ombróm, alára, di kamoünder gian vür zo tüana sovl bida nicht berat? Furse peng in par èuro boda di motórraitar auzgem zo trinkha a bira kan birthaus nã in stradù? Liabe politiként, ünsar gesùnthait un ünsar sicharhait varlèrn dalbõnn asó bintsche?

PP

Bichtege schraibar vo bolkhnenbörtar: Hugo Pratt un soi "Corto Maltese"

In di djardar '60 di bolkhnenbörtar soin khennt z'soina eppaz ke di studjãratn laüt o soin gest stoltz zo lesa un zo darkhenna, un ditza inkünto in Hugo Pratt. Soine bichtegarstn arbatn soinz di stòrdje vo "Corto Maltese", ägiheft 'z djar 1967 pittar stòrdja "Una ballata del mare salato".

In dise stòrdje Corto Maltese geat ummar pa alln in mern vodar bèlt un hatt zo tüana pittnan hauf gikhennate laüt von sèlln djardar: Rasputin un Stalin, James Joyce un Jack London, Butch Cassidy un Sundance Kid.... Bia sa khemmen gizoaget dise laüt hatt gimacht von stòrdje vo Corto Maltese eppaz "mearar" baz stòrdje vor di khindarn. Di khindar hãm mengl zo vorstiana daz guat un daz znicht: lesante Tex iz hoatar vor bem ma mocht halt. Pitt Corto Maltese, invétze, ditza iz nia asó hoatar, allz in an stroach saitma neméar guat zo vorstiana ber 'z iz daz guat un ber daz znicht. Corto o mak machan saiz guate sachandar, asó azpe helvan berda hatt mengl, azpe znichte, azpe stoln in armen odar vonkian lazzante stèrm tschelln un baiabar. Alle di sèllnen bobar bokhennen lesante dise libadar hãm a seal boma macht a pizzle fadige zo vorstiana, sovl biz berat a rüde. Niamat iz gãntz guat odar gãntz znicht. Un ditza sichar iz nèt eppaz boda a khinn mage vorstian.

Corto Maltese gilãcht soin schraibar. Corto, in di stòrdje, bortet a La Valletta vonaran diarn vo Siviglia un vonan mãnn inglése, dar lebet soine earstn djar lem in getto vodar statt gianante in di schual von Rabbi Ezra Toledano, an altar pual vo soinar muatar. Baldar iz gest guat z'arbata hattar ägiheft zo giana ummar padar bèlt drau afti purgeschiffar. Hugo Pratt o iz gest sunn, un nevódo, vo laüt vodar gãntzan bèlt, soine non soin gest ummana ebrèa un d'andar turka un soi nono iz gest halbe inglése un halbe frantschése. Baldar hatt gihatt 10 djar izzar

gãnt zo leba in Abissinia pitt soinar famildja un vo sèmm hattar gimocht vonkian balda soin girift di inglésan. Dar hatt ägiheft z'arbata palle, schraibante un disenjãrante bolkhnenbörtar. Dar hatt gilebet daz meararste in Beleschlãnt ma, azpe Corto, vor squãse soi gãntzez lem izzar gãnt vil ummar pa bèlt peng soinar arbat. Dar hatt giarbatet in Argentina, in Inghilterra, in Frãntscha un in Sguizzera un baldar hatt nèt giarbatet izzar gãnt zo rasta in di betarstn plètz bodar hatt gimak vennen, in Patagonia, in Canada, in Africa un in Oceania. Rodolfo

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbro.it

MÈLDUNG

Dar Kulturinstitut Lusérn süacht laüt vor in prodjèkt "Di djungen vor Lusérn, Lusérn vor di djungen".

Zo maga àvorsan zo haba di arbat mochtma khãnen ren gerècht "azpe biar"; ber da hatt in pefèl vo dar zimbar zung hatt rècht zo khemna ginump vor in àndarn.

Ber da bill àvorsan zo haba disa arbat mocht schraim in Kulturinstitut; 'z izta zait finn di 12,00 von vraità 2 von snitmãnat 2019.

MÈLDUNG

Bar machanz bizzan ke dar Kulturinstitut Lusérn süacht auzolega zboa kùrs vo taütsch.

Di kùrs khemmen gimacht vor ber da bill àhevan zo lirna di zung un vor ber da bill pezzarn baz 'z sa boazt. Ber da bill mage àgem soin nãm in Kulturinstitut Lusérn vor da auz iz dar mòrgan von vraità 9 von snitmãnat. Zo bizzasan mearar tüat àrùavan in Kulturinstitut 0464 789645.

Natura in vasetto

allz daz guat vodar ünsar earde

"Natura in vasetto" è il nuovo laboratorio artigianale, con annesso punto vendita, per la produzione di confetture, sottolio e preparati per dolci che dal 13 luglio è aperto a Lavarone, in frazione Gionghi. Obiettivo di Giulia Nicolussi Castellani, la titolare di Luserna, è la commercializzazione di prodotti naturali, genuini e curati con amore ed attenzione. Assaggiando le sue confetture ed i suoi dolci ritroviamo i sapori della nostra terra, delle "cose buone" fatte in casa dalle mani della nonna ma anche gusti nuovi ed originali.

Hattar lust zo kocha bahème a gesùntz gützle un hatt da huam lai a par öala, a tökkle smaltz, a tatza milch un nicht àndarst? Azzar sait gãnt zo venna di Giulia von Kastelè hattar sa allz daz sèll bodar nützt zo khocha eppaz asó guat ke 'z bar njãnka rivan abezokhuala ke dar bartetz sa hãm gèzst. Ja, ombróm von sãntza 13 von höbiat a naügez geschèft boda hoazt "Natura in vasetto" hatt offegitãnt atz Lavrou. In an uantzegez glesle izta quãse allz daz sèll boma nützt zo kocha an guatn turt un vil àndarst gesüasega. Ma nèt lai ditza: auzosoffa a guata pasta izta njãnka mengl zo saltza 'z bazzar, allz iz sa boróatet. Di Giulia boróatet o marmelãde un gièzza untar öl, allz gimacht pitt daz guat vodar ünsar earde, süachante hèrta zo venna di pestn prodókte, gimacht daz merarste attà Zimbar Hoachebene odar boda khemmen vodar ünsar provintz. 'Z iz bichte azta djunge laüt azpe di Giulia gloam no ke in di khlumman lentla vodar ünsar provintz, vo bo finn vor biane djar di laüt hãm hèrta vortgimochtgian, di djungen mangen no machan a lem.

Dar Slow Food attn Zimbar Hoachpon

Zoa auzohalta di lentar von pèrng iz sichar bichte pezzarn di beng, auhaltan di birtschaft un trang vür di altn traditzióngen bodada

soin vo benn 'z soinda dise altn lentar; in tà vo häüt, però, di laüt boda khemmen attn pèrge zo macha soin urlaub süachan hèrta

mearar eppaz naügez. Asó alle djar, da attn Zimbar Hoachpon o, zoa ziaga zuar laüt, berda arbatet pitt dise "naüng hearn" süacht

zo ofpra hèrta eppaz naügez un uantzegez. Bazta khinnt geopfart, però mocht hãm zo tüana pitt disar earde un asó, vor biane bochan, izta khennt augelekk a "Comunità Slow Food", da earst von gãntz Trentino-Südtirol, boda bill gem bèrt in prodókte boda raivan da ka üs. Allz hatt ägeheft pinn pòrro boda iz bidar khennt nidargelek auz kan Nüzlar. Mearar laüt soine gelekk panàndar, schavar, bakè, birtun un baz sa bölln tüan iz bidar àhevan z'arbata di earde zoa zo maga nützan allz bazta di earde opfart. Tüanante asó heftma bidar à zo koltivàra bazta iz gãnt öade un sait sichar ke baz ma opfart (vlaisch, gegrés un asó vürsnen) iz guat nèt lai ombróm 'z hatt a guatz geschmãkh ma ombróm 'z iz khennt augezüglt àna porkerie. Un pròprio zo macha khennen umman von bichtegarstn prodókte boda khemmen gemacht da ka üs disa boch inn in di Vesandar di APT Alpe Cimbra

un da sèll vodar Valsugãna hãm augelekk da zboate editzióng vo dar kermesse "Latte in festa". A bichtege manifestazióng boda süacht zo macha khennen hèrta mearar allz daz sèll boda khinnt gemacht pittar milch atti pèrng von Vesandar. Un nèt lai ditza, in dise zboa tang di laüt boda soin zuargãnt hãm o gemak seng di arbat boda khinnt gemacht in di

khesarn un khemmen zo khenna pezzar da groaz arbat boda iz hintar aniaglana stukh khes. Azta finn vor zen, zbuantzekh djar vil laüt von pèrng hãm gemocht gian zo leba in di statt, in di lestn djardar mearare djungen khearn bidrüm in di altn lentar un machan bidar di arbatn boda soine eltarn hãm gemocht lazzan.

E.v.K.

